همکاری صنعتی و بومی سازی تسلیحاتی ترکیه

لیلا اسکندری/کارشناس‌ارشد علوم‌سیاسی/ عضو انجمن علمی مطالعات جهان

ترکیه برای فروش تسلیحات خود آسیای میانه را هدف قرار داده است

ترکیه پس از ایالات متحده آمریکا، در بین کشورهای عضو ناتو، صاحب دومین قدرت نظامی است. در این گروه آمریکا با یک میلیون و چهارصدوبیست و هفت هزار نفر، بیشترین نیروی نظامی و ترکیه نیز با هفتصد و بیست هزار نفر نیرو که چهارصد و نود و پنج هزار نفر از آنان در قالب پیمان نامه ناتو خدمت می کنند، دومین ارتش پرشمار ناتو را داراست.ترکیه در سال ۲۰۱۱ چهارده و نیم میلیارد دلار هزینه تسلحیات داشته و از این حیث در پله هفتم مخارج نظامی کشورهای عضو ناتو ایستاده است. در این لیست آمریکا با هزینه سالیانه ی ۷۳۲ میلیارد دلار، انگلستان با ۶۳ میلیارد دلار و فرانسه با ۵۳ میلیارد دلار هزینه، در پله های نخست تا سوم ایستاده اند.با توجه به وابستگی دراز مدت ترکیه به کمک آمریکا، و بعضاً به دلیل پیشتازی آمریکا در صنایع نظامی، ترکیه همچنان هواپیما، هلی کوپتر، سیستم های جنگی الکترونیک و سیستم های موشکی پیشرفته مورد نیازش را از طریق فروش نظامی خارجی (FMS) یا از پیمانکاران دفاعی آمریکا از طریق فروش تجاری مستقیم (DCS) تامین می کند.

با این حال، تمایل ترکیه به کاهش وابستگی اش به یک یا چند کشور موجب شکل گیری سیاست های تدارکاتی و صنعتی شده که با سیاست های آمریکا برای تولید مشترک و به اشتراک گذاری تکنولوژی در تضاد است. در نتیجه، ترکیه به طور روز افزونی به کشورهای مختلف پشنهادات رقابتی برای تجهیزات دفاعی اش می دهد. ترکیه تمایل بیشتری به کشورهایی نشان می دهد که به اندازه آمریکا پیشرفته نیستند ولی در مذاکرات و به اشتراک گذاری تخصص منعطف تر هستند و در نتیجه برای سیاست بلندمدت خودکفایی صنعتی ترکیه مفیدتر هستند.

صنایع دفاعی ترکیه

ترکیه و آمریکا از دیرباز دارای سابقه همکاری در صنایع دفاعی هستند. به طور سنتی، بسیاری از جنگنده هایی که ترکیه از آمریکا خریداری کرده داخل خاک ترکیه و توسط صنایع هوایی TUSAS مونتاژ شده است، که بخشی از مالکیت آن متعلق به شرکت های آمریکایی لاکهید مارتین و جنرال الکتریک بود. این به ترکیه امکان دست یابی به صنایع دفاعی بومی را داد که اکنون این کشور را به یک تولیدکننده عمده در منطقه تبدیل کرده است. برای مثال، ترکیه تاکنون ۴۶ جنگنده F-۶۱ برای مصر مونتاژ کرده و تعداد بسیار بیشتری را برای اردن ارتقا داده است.

در سال ۲۰۰۵، صنایع هوایی دولتی ترکیه باقی مانده سهام TUSAS را خریداری کرد و از طریق ادغام، صنایع هوایی ترکیه (TAI) را تاسیس کرد، که نشانگر تاکید دولت بر افزایش توانایی تولید بومی است. سایر شرکت های دفاعی بزرگ ترکیه عبارتند از: ۱) آسلسان، که تخصص آن در الکترونیک و نرم افزار است، ۲) راکتسون، که در حوزه موشکی تخصص دارد، و ۳) اتوکار، که حیطه فعالیت آن در وسایل نقلیه زمینی است. اهداف تدارکاتی ترکیه خواستار ۵۰ درصد تولید دفاعی بومی شد. این طرح استراتژیک همچنین خواستار حداقل ۵۰ درصد سود مستقیم یا غیرمستقیم از توافقنامه های تدارکاتی با ارزش حداقل ۱۰ میلیون دلار می شود.

تاکید بر تدارکات از کشورها و شرکت هایی که سودآور هستند، امکان تولید مشترک را فراهم می کنند، و مجوز صدور را در مرحله مزایده اعطا می کنند که این مسئله با قوانین صادرات اسلحه آمریکا در تضاد است، به ویژه هنگامی که فناوری حساسی بکار رفته باشد، و باعث شده کار شرکت های آمریکایی در امضای قراردادهای اینچنینی دشوارتر شود. بنابراین، ترکیه به دنبال سایر تامین کنندگانی است که از لحاظ فناوری به اندازه آمریکا پیشرفته و قابل اطمینان نیستند، ولی در اشتراک فناوری و مذاکرات منعطف تر هستند، و در نتیجه برای اهداف بلند مدت ترکیه مبنی بر خودکفایی صنعتی مفیدتر هستند.

بلندپروازی های ترکیه برای داشتن توانایی دفاعی بومی به هواپیماهای بدون

سرنشین پهن پیکر و سیستم های دفاع موشکی نیز می رسد، اما برنامه های کنونی ترکیه نشان می دهند که در آینده نزدیک، ترکیه به دنبال به دست آوردن این تجهیزات و در صورت امکان سهیم شدن در مونتاژ آن به این امید است که فناوری را دریافت کند و بنیان دانش و زیرساختی را بسازد که بازه زمانی تحقق طراحی و تولید بومی را کوتاه تر کند.

همزمان با افزایش خودکفایی امنیتی و بالا رفتن تعداد تجهیزات پیشرفته ساخت این کشور، افزایش درخواست های خارجی برای خرید تسلیحات ترکی موجب افزایش صادرات این کشور شده است.

تا به امروز، صنایع ترکیه تنها هشت پلتفرم را صادر کرده اند: از میان آنها می توان به موشک، پرتاب کننده راکت، بی سیم، وسایل نقلیه چرخ دار و ریلی، سیستم های الکترونیکی، شبیه ساز خلبان و قایق های گشت دریایی اشاره کرد. سیستم های الکترونیکی و شبیه سازهای خلبان به تنهایی موارد "برگ برنده" ای را نشان می دهند که می توانند هزینه های ترکیه برای تولیدات بومی و همچنین مراکز تحقیات و توسعه برای گسترش صنایع دفاعی کشور را تامین کنند.

دفتر مشاوره ای تدارکات دفاعی کشورهای هلند، پاکستان، امارات، کره جنوبی، الجزایر و بحرین را مقاصد تسلیحات ترکی می داند. علاوه بر این، در ژوئن ۸۰۰۲، وزیر تجارت خارجی ترکیه، منطقه آسیای میانه را هدفی بالقوه برای فروش تسلیحات میداند.

ترکیه تمایل دارد با کشورهایی همکاری کند که در اشتراک گذاری تخصص خود در حوزه نظامی منعطف ترند

***

همکاری های دفاعی آمریکا- ترکیه نشان دهنده علاقه مشترک در حفظ ثبات منطقه است

همکاری های ترکیه و ایالات متحده

یکی از معیارهای سنجش همکاری آمریکا و ترکیه می تواند سطح مشارکت ترکیه با ناتو در مقایسه با سایر اعضا باشد. معیار دیگر این همکاری، مشارکت نیروهای نظامی ترکیه و موجود بودن پایگاه های ترکیه برای آموزش ها، تمرین ها و ماموریت های خارج از ناتو که شامل آمریکا یا سایر اعضا است میباشد. تحت شرایط DECA آمریکا-ترکیه، موافقت دولت ترکیه برای استفاده آمریکا از اینجرلیک، سایر مراکز نظامی ترکیه، یا آب، خاک و آسمان کشور برای مقاصد آموزشی غیر عمومی خارج از چارچوب ناتو لازم است. این مقاصد می توانند شامل استفاده از پایگاه های مشترک خاک، آب یا آسمان برای برگزاری مانور در منطقه باشند، که معمولا برای آنها موافقت پارلمان لازم است.روابط نظامی طولانی مدت ترکیه و آمریکا حین جنگ سرد و پس از آن مراحل مختلفی را پشت سر گذاشته است. تلاقی رویدادها طی دهه گذشته که شامل ۱) جنگ عراق در ۲۰۰۳ و پیامدهای آن بر تاثیرگذاری آمریکا در منطقه و جهان، ۲) افزایش مشارکت منطقه ای و جهانی ترکیه به دلیل رهبری حزب عدالت و توسعه (AKP) و تداوم رشد اقتصادی، ۳) تغییرات سیاسی در ترکیه که تاثیرگذاری ارتش را کاهش داد و مباحث عمومی جامعه را تغییر داد، موجب شکل گیری موقعیتی استراتژیک شده که در آن واگرایی بین اولویت های دفاعی آمریکا و ترکیه و تهدیدها در مقایسه با واگرایی های گذشته، برای بسیاری نشانگر مفاهیم بیشتری است.

تلاش های آمریکا برای بهره گیری از موقعیت ترکیه بین غرب و خاورمیانه، هم از لحاظ ژئوپولیتیک و هم نمادین/فرهنگی، بر برداشت های آمریکا و ترکیه از مزایای دوجانبه و ارتقای روابط تاثیرگذار است. برخی از مقامات و تحلیلگران معتقدند که حداقل در بعضی از زمینه ها نیاز آمریکا به ترکیه بیشتر است، با توجه به ۱) افزایش خودکفایی اقتصادی و نظامی ترکیه، و ۲) آنچه آنها کاهش نسبی تاثیرگذاری آمریکا در منطقه و در سطح جهان همزمان با ظهور قدرت های جدید می دانند – به خصوص کسانی که اطلاعات دقیق تری از منطقه و نقش کلیدی تری برای امنیت آن دارند.

ترکیه ممکن است از هر اهرمی که دارد جهت ایفای نقش فعال تر همراه با متحدانش برای شکل دهی فرآیندها، نتایج، و ساختارهای موسسات در پاسخ به تغییراتی که در نظم منطقه ای و جهانی می بیند استفاده کند. این موقعیت ها در پی تغییراتی که در منطقه از ژانویه ۲۰۱۱ ایجاد شده افزایش یافته اند، به خصوص کشورهای عربی که از دیرباز با آمریکا متحد بوده اند.

همکاری های دفاعی کنونی آمریکا – ترکیه، هم دو جانبه و هم در چارچوب ناتو، نشان دهنده علاقه مشترک در حفظ ثبات منطقه است، که نماد آن در مبارزه مشترک با PKK در شمال عراق و مشارکت ترکیه در ماموریت ISAF در افغانستان مشاهده می شود. نگرانی ها درباره ثبات موجب تشویق موافقت ترکیه با سیستم دفاع موشکی بالستیک (BMD) می شود که در مقابل تهدید احتمالی ایران عمل خواهد کرد. با این حال، ترکیه هنوز نمیداند که میزبانی این سیستم موجب افزایش ثبات می شود یا تحریک همسایگان را به دنبال خواهد داشت.